

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Агапова К.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСІЇ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....	97
<i>Малишева М.В.</i> ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЯКІ ВЧИНЯЄ ДЕРЖАВА-АГРЕСОР НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	99
<i>Мальцев М.В.</i> ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ НА ВИРОБНИЦТВІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	102
<i>Морозюк Н.С.</i> ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНУ.....	105
<i>Нековаль Є.І.</i> ПОНЯТТЯ ПІДКУПУ В СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 160 КК УКРАЇНИ.....	108
<i>Поліщук Я.Р.</i> ГАЗЛАЙТІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА.....	111
<i>Радковська І.С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	114
<i>Сікан О.М.</i> ГЕНОЦИД, ВИКРАДЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ АГРЕСОРОМ: ОКРЕМІ РОЗДУМИ.....	118
<i>Таратинов Ю. М.</i> ДЕЯКІ ПРОЯВИ «БІЛОКОМІРЦЕВОЇ» ЗЛОЧИННОСТІ.....	121
<i>Яковенко А.В.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ОДНОМАНІТНОСТІ («ОДНАКОВОСТІ») У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	124
<i>Бобруль І.В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	126
<i>Боднар В.М.</i> ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЧИ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ?	128
<i>Бойміструк Т.П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	131
<i>Боровик Ю.О.</i> КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135

Яковенко А. В.
аспірантка 2-го року
кафедри кримінального права НУ
«Одеська юридична академія»

науковий керівник доктор
юридичних наук,
доктор теології, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України
Стрельцов Є. Л.

ДО ПРОБЛЕМИ ОДНОМАНІТНОСТІ («ОДНАКОВОСТІ») У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

У ч. 1 ст. 3 Кримінальному кодексу України (далі КК) визначено, що «Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права». У ч. 3 цієї статті Конституції також закріплюється, що «Кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом». Ці положення вказують на то, що Верховна Рада України має виключне право право по питанням кримінального законодавства України». Але поруч з вказаними положеннями, у ч. 5 цієї статті КК вказується, що: «Законодавство України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України» [1]. Тому наявність цього положення потребує більш детального аналізу низки складних питань, пов'язаних, в першу чергу, з визначенням офіційних джерел кримінального законодавства України.

Складовою цього комплексу питань є проблеми співвідношення положень міжнародного (європейського) кримінального законодавства та положень кримінального законодавства зарубіжних (європейських країн) з положеннями національного кримінального законодавства. Складність змісту цієї складової полягає у тому, що кримінально-правові визначення, які закріплюються у нормах (статтях) КК не тільки встановлюють відповідальність конкретних осіб за вчинення ними суспільно-небезпечних діянь. Вони закріплюють державні повноваження у здійсненні кримінально-правових заходів відносно такої особи, тобто по суті роблять законними (легітимними) діяння уповноважених державних структур щодо застосування примусових, інколи достатньо жорстких, засобів відносно конкретних осіб. Зверніть увагу, навіть у Європейській конвенції з прав людини, яка була прийнята у Римі в 1959, а потім з відповідними змінами та доповненнями, які вступили в силу 1 червня 2010 року, у ст. закріплено, що «1. Право кожної особи життя охороняється законом. Ніхто не може бути навмисне позбавлений життя інакше як на виконання смертного вироку, винесеного судом за скоєння злочину, щодо якого законом передбачено таке покарання», що чітко підкреслює право кожної держави «особисто» вирішувати свої повноваження відносно своїх громадян.

Так, наявність положень кримінального законодавства дає змогу, у загальному сенсі, встановлювати так звану рівність усіх перед кримінальним законом, бо правовою підставою для застосування таких заходів є «тільки» вчинення «будь-якою» особою діянь, які заборонені у КК. Крім того, це також дає змогу безпосередньо дотримуватися принципу законності у застосуванні кримінального законодавства бо такому застосуванню підлягають тільки ті його положення, які були чинним на час вчинення відповідного діяння (діянь). Це, в свою чергу, підкреслює, що держава «повинна» дуже продумано та обґрунтовано відноситись до таких своїх повноважень, які, з одного боку, надають їй певні

владно-примусові повноваження, а з іншого – «обмежують» у політико-правовому сенсі, в першу чергу, з позиції дотримання прав та свобод людини. Тому наявність права приймати та застосовувати кримінальне законодавство, як «найвищу» можливість державної реакції на заборонені нею вчинки, є одним з проявів (ознак) суверенітету. Саме це потребує чіткого аналізу усіх змістовних та організаційних процесів, які пов'язані з встановленням та реалізацією кримінальної відповідальності.

В свою чергу, наявність цього, не повинно «відмежовуватися» від тих процесів правової інтеграції, в тому числі і по лінії кримінального законодавства, які відбуваються особливо в останні роки. Так, ще декілька років потому проголошувалось практично усіма, що процеси глобалізації потребують встановлення «негайного» одноманітного («однакового») кримінального законодавства, в усякому разі, наприклад на континентальному рівні, у нашому випадку, на рівні Європи, є невідвертими. Але проблеми з коронавірусом COVID-19, складнощі в організації легальної міграційної політики та проблеми з її нелегальними формами, які складно вирішуються на рівні окремих європейських країн, почали приводити до того, що попередній тезис щодо «централізації» європейського кримінального законодавства почав втрачати свою активність. В той же час, складні політичні процеси не повинні будь яким чином впливати (прискорювати чи гальмувати) непросту процедуру приведення до погодженої між державами системи будь якого законодавства, в тому числі і кримінального. Підкреслимо, мова в таких випадках не йде про «сліпе» копіювання «іноземних» положень, а про таке їх використання у національному законодавстві, яке буде сприяти його подальшому вдосконаленню. При трансформації відбувається певна переробка норм відповідного міжнародного договору при перенесенні їх у національне законодавство (зазвичай це відбувається через необхідність обліку національних правових традицій та стандартів юридичної техніки). У разі загального, приватного чи конкретного відсилання міжнародно-правові норми безпосередньо не включаються до тексту закону, в якому міститься лише згадка про них. Таким чином, при імплементації шляхом відсилання застосування національної правової норми стає неможливим без безпосереднього звернення до першоджерела – тексту відповідного міжнародного договору. У низці держав ратифіковані міжнародні договори автоматично стають частиною національного законодавства. Так, відповідно до ст.9 Конституції України «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». В той же час, також вказується у цій статті, «Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України». Але, потворимо, ці загальні правила повинні мати своє «уточнення» в залежності від того, у якій галузі права (законодавства) це буде відбуватися. Такі процеси у кримінальному праві повинні бути завжди продуманими на необхідним чином обґрунтовані [2]. Саме при таких умовах, «одноманітність» кримінального законодавства буде мати необхідну якість.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Документ 2341-III, чинний, поточна редакція від 06.11.2022. Підстава – 2690-XI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Стрельцов Є.Л. Кримінальне право України: вітчизняні постулати в процедурах міжнародної криміналізації. Юридичний вісник України, № 18-19, 4-17 травня 2018 року, с. 18-19